Situace v cukrovarnickém průmyslu po pádu produkčních kvót v EU

SITUATION IN SUGAR INDUSTRY RETURNING AFTER END OF EU SUGAR QUOTA SYSTEM

Zpracováno podle referátu předneseného na Cukrovarnicko-lihovarnické konferenci 2018

Oldřich Reinbergr – předseda Koordinační rady Českomoravského cukrovarnického spolku a předseda Svazu lihovarů

K 30. září 2017 bylo nařízením Evropského parlamentu a Rady EU č. 1308/2013, kterým se stanoví společná organizace trhů se zemědělskými produkty, rozhodnuto o zrušení kvótového systému v komoditě cukr, a to obdobně, jako tomu bylo v roce 2016 u mléka. Omezení výroby cukru v podobě kvót platilo v Evropské unii bezmála padesát let, České republiky se začalo týkat dnem jejího vstupu do EU v roce 2004.

Ukončení regulace výroby cukru v EU prostřednictvím produkčních kvót přineslo do cukrovarnického průmyslu několik výrazných změn ekonomických podmínek. Tou nejzásadnější je samozřejmě ta, že od 1. října 2017 mohou všechny cukrovary v EU vyrábět cukr bez jakéhokoliv omezení, stejně tak mohou tento cukr prodávat bez jakýchkoliv limitů, a to nejen na tuzemském trhu či trhu EU, ale i ve třetích zemích, neboť s pádem produkčních kvót došlo i k ukončení sytému vývozních licencí, které dosud vývoz cukru mimo EU taktéž regulovaly. Sečteno a podtrženo, evropští výrobci mohou vyrobit cukru, kolik chtějí, a prodat ho, kam chtějí. Konec kvót s sebou přinesl také ukončení povinné platby produkční dávky ve výši 12 euro za každou tunu cukru, snížení byrokracie (ukončení kontrol pro SZIF) a také ukončení minimální ceny řepy a referenční ceny cukru. V neposlední řadě přineslo nové liberální prostředí výrazně zvýšenou konkurenci na evropském trhu s cukrem.

Zatímco totiž v poslední regulované kampani 2016/2017 bylo v Evropské unii vyrobeno něco málo přes 16 mil. t cukru a spotřeba činila téměř 18 mil. t cukru, což znamenalo, že Evropská unie není ve výrobě cukru soběstačná, v první liberální kampani 2017/2018 došlo k navýšení výroby až na 20 mil. t cukru, což znamená 20% meziroční nárůst. Spotřeba se přitom meziročně prakticky nezměnila. To znamená, že z deficitu ve výši téměř 2 mil. t cukru v roce 2016/2017 je najednou v EU přebytek více než 2 mil. t cukru (obr. 1.). Během jednoho roku se tak Evropská unie stala z velkého importéra cukru, kdy v roce 2016/2017 bylo do EU doveženo 2,9 mil. t cukru (proti vývozu 1,2 mil. t), obrovským exportérem cukru, kdy očekáváme vývoz téměř 4 mil. t cukru (proti dovozu 1,2 mil. t) (obr. 2.).

Ukončení regulací využily prakticky všechny velké a tradiční řepařící země v čele s Francií a Německem, které shodně navýšily meziročně produkci o 35 %. Rovněž o 35 % navýšilo svou produkci Nizozemsko, o 40 % Velká Británie a dokonce o 45 % navýšila meziročně výrobu cukru Belgie. Nás může těšit, že Česká republika zachytila tento trend a rovněž navýšila svou produkci, a to o 15 %. I díky tomuto navýšení zůstává Česká republika stále 7. největším producentem cukru v Evropské unii. Z top 10 evropských výrobců cukru snížilo svou výrobu pouze Rakousko (o 7 %). O 7 % nižší výrobu zaznamenali také naši slovenští sousedé (obr. 3.).

Ekonomické dopady takovéhoto masivního zvýšení produkce cukru samozřejmě nemohou být pozitivní. Při takto výrazném přebytku cukru na trhu došlo k obrovskému nárůstu konkurence, který nemohl přinést nic jiného než prudký propad cen. Ten očekávali vesměs všichni producenti cukru, možná ale málokdo čekal, o jak drastický propad půjde. Od září 2017 se ceny bílého krystalického cukru č. 5 na londýnské burze propadly o neuvěřitelných 35 %, přičemž ani tato hodnota, zdá se, nebude konečná a pokles cen bude i nadále pokračovat (obr. 4.). Od ceny cukru je odvozená také cena ethanolu, která na burze v Rotterdamu zaznamenala meziroční pokles o 18 % (obr. 5.). Takto zásadní snížení cen s sebou samozřejmě nese výrazně snížené cash-flow pro všechny evropské cukrovary a lihovary.

Už tak těžké období pro výrobce cukru a lihu však tuzemským producentům komplikuje ještě jeden zcela zásadní ekonomický faktor – zrušení intervencí ČNB a posilování české koruny vůči společné evropské měně euro. Ještě v lednu 2016 byla hodnota české koruny vůči euru na úrovni 27 Kč, v současnosti

Obr. 1. Vývoj výroby a spotřeby cukru v EU

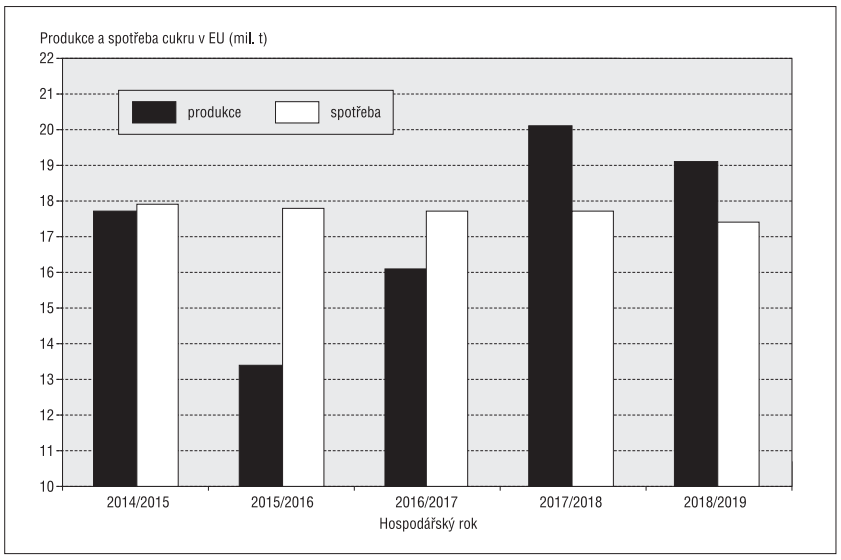

je to ale již jen něco málo přes 25 Kč a predikce bankovních domů hovoří o dalším posilování dokonce až na hranici 24,5 Kč za 1 euro ve 3. kvartále roku 2019. Česká republika není v eurozóně, zároveň je ale české cukrovarnictví silně proexportní, tudíž je pro nás takto silné posilování tuzemské měny výrazně negativním faktorem (obr. 6.).

Nabízí se otázka, jaká tedy bude budoucnost českého cukrovarnictví v liberálním prostředí? Jak dlouho bude období nízkých cen trvat a jaké má tato situace řešení? Cukr je komodita, tvorba jeho ceny probíhá na základě nabídky a poptávky. Výrazné zvýšení cen cukru tedy v horizontu jednoho až dvou let nelze očekávat, neboť i na další kampaň výrobci kontrahují podobné množství cukrové řepy. Nejjednodušší cestou, jak z této situace ven, se tak samozřejmě nabízí snížení výkupní ceny za cukrovou řepu, která tvoří největší náklad všech producentů cukru a jejíž cena se za období, kdy cena cukru klesla o 35 %, snížila jen o necelých 5 %. Otázkou však zůstává ochota pěstitelů cukrové řepy cenu své komodity snižovat. S kurzem národní měny jsme schopní také udělat velmi málo. Je nutné hedgeovat a využívat formy tzv. přirozeného hedgingu, kdy maximum obchodů bude vedeno v eurech. Nejlepším řešením by samozřejmě bylo co nejrychlejší přijetí společné evropské měny, na to jsou ale výrobci cukru malí páni. Producenti cukru se tak musí zaměřit především na snižování svých výrobních nákladů a hledání rezerv ve vlastních strukturách a organizacích. Je životně nezbytné, aby české cukrovary byly maximálně efektivní. To znamená maximální využití zpracovatelských kapacit při maximálně efektivní výrobě a nízkých nákladech na energie, personál a logistiku. Samozřejmostí musí být maximální kvalita výrobků při zachování odpovídající bezpečnosti výroby. Důležitější než kdy jindy je v současné situaci také pomoc státu, je životně nezbytné zachovat podporu řepy v rámci tzv. citlivých komodit. Nejen to, je nutné také řešit rozdílnost podpor mezi Českou republikou a okolními zeměmi. Na polích a v továrnách jsme více než konkurenceschopní, bez pomoci státu srovnatelné s okolními zeměmi to ale budeme mít nesmírně těžké.

I přes výše zmíněné se tuzemští producenti cukru nesmí spoléhat pouze na domácí trh, ale i nadále praktikovat proexportní politiku, která již nebude svázána žádnými omezeními v podobě kvót či licencí, a to jak v rámci Evropské unie, tak do třetích zemí. Je zřejmé, že se tvoří nová cukerní mapa, zvyšuje se konkurence mezi zeměmi staré EU-15 a novými členskými státy, která je zřetelná například ve snahách o zastropování podpory u velkých zemědělských podniků, o vyjmutí cukrové řepy

Obr. 2. Vývoj exportu a importu cukru v EU

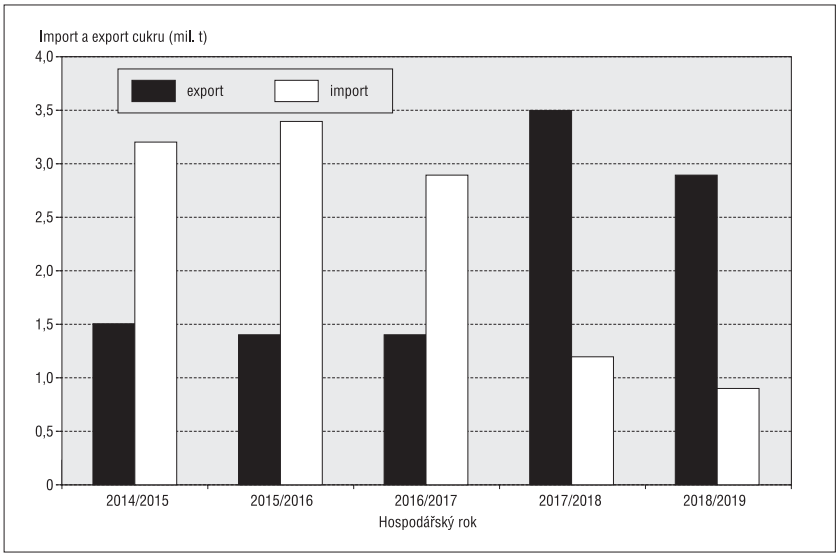

Obr. 3. Top 10 výrobců cukru v EU a Slovensko

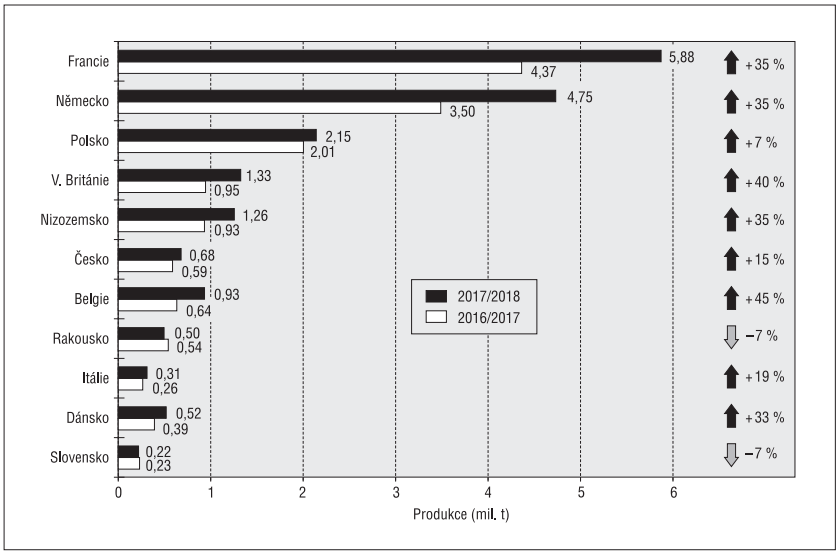

Obr. 4. Vývoj evropské ceny cukru

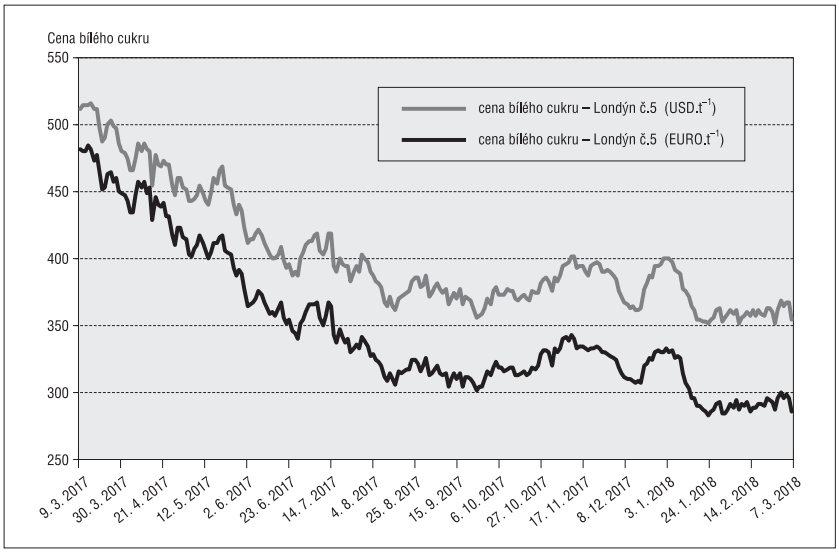

z tzv. citlivých komodit. Je proto nezbytné být jednotní a spojit své síly, a to jak producentů s pěstiteli, tak také producentů mezi sebou, a s pomocí státu obhájit postavení českého cukrovarnictví a také lihovarnictví na trzích střední a východní Evropy. Jsem proto nesmírně rád, že v České repubice existuje silná profesní oborová organizace – Českomoravský cukrovarnický spolek, která zastupuje zájmy českých a moravských cukrovarníků ve významných evropských (CEFS – Evropského sdružení výrobců cukru) i českých (Agrární komora ČR, Potravinářská komora ČR) organizacích. Všichni dohromady musíme jednotně obhajovat národní zájmy České republiky!

Souhrn

České cukrovarnictví má za sebou první kampaň v liberálním režimu bez omezení výroby a prodeje cukru. Ukazuje se, že ukončení kvót na výrobu cukru prakticky všichni velcí producenti, Českou republiku nevyjímaje, využili k masivnímu navýšení produkce.

Obr. 5. Vývoj ceny etanolu na burze v Rotterdamu

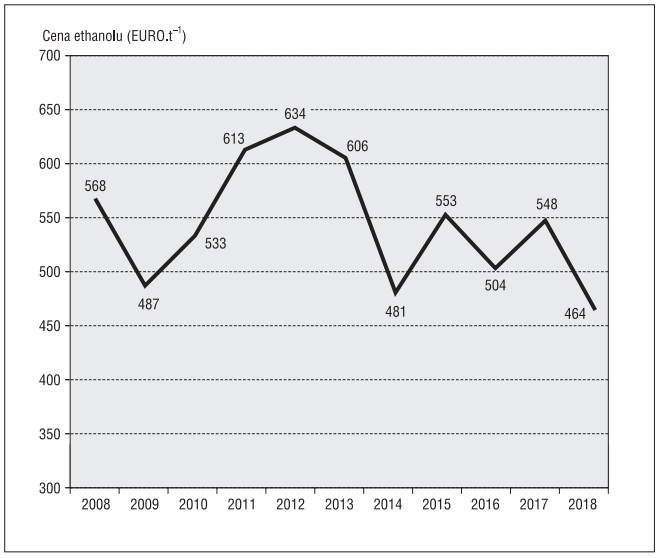

Obr. 6. Predikce vývoje kurzu české koruny vůči euru

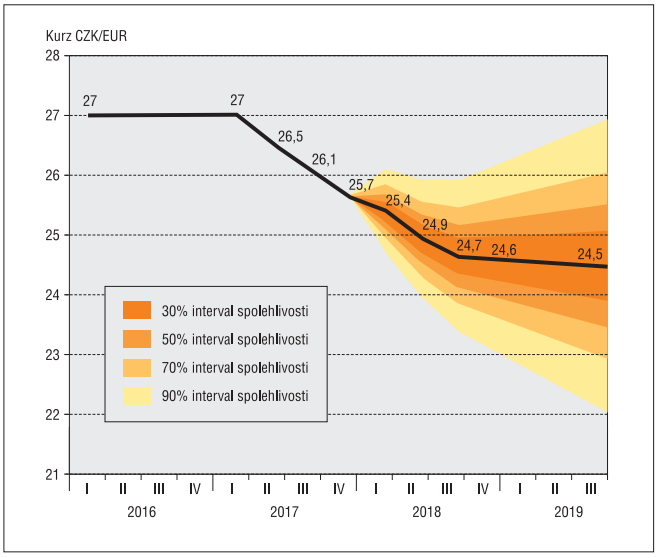

Celkem se výroba cukru v EU meziročně zvedla o 20 %. V EU je tak v současnosti nadvýroba této komodity ve výši až 4 mil. t, což s sebou přineslo dramatický pokles cen cukru na evropských burzách. Evropští a tuzemští producenti cukru se tedy dostávají ekonomicky složité situace, která je v ČR ještě umocněna posilováním koruny vůči evropské měně euro. Tvoří se nová cukerní mapa a Česká republika musí být v tomto procesu silná a jednotná na všech úrovních, aby uhájila své národní zájmy.

Klíčová slova: výroba cukru, trh s cukrem, cukr, cukrová řepa, Česká republika, Evropská unie, kvóty, liberální režim.

Reinbergr O.: Sugar Industry after the End of the EU Sugar Production Quotas

The Czech sugar industry has completed its first processing campaign under a liberal system, with no restrictions as to sugar production and/or sales. It appears that almost all the major sugar producers, including the Czech Republic, made use of the sugar quota discontinuation to increase their productions. In total, the EU sugar production is up by 20% from last year. As a result, there is up to 4 million tonnes excess sugar in the EU just now, which has caused a sharp drop in sugar prices in all European marketplaces. This puts the European – including the Czech – sugar producers in a tough spot economically speaking; in the Czech Republic, their situation is made worse by strengthening of the Czech crown relative to the Euro. A new sugar map is being drawn up, and the Czech Republic must stand strong and united on all levels in this process, in order to defend its national interests.

Key words: sugar production, sugar market, sugar, sugar beet, Czech Republic, European Union, quotas, liberal system.

Kontaktní adresa – Contact address:

Ing. Oldřich Reinbergr, Tereos TTD, a. s., Palackého náměstí 1, 294 41 Dobrovice, Česká republika